

Birgi ve Bademli'deki Geleneksel Konut Mimarisinde Oda Kapıları Üzerine Bir Araştırma²

Özet

Geleneksel konut mimarisinde ahşap, yapı malzemesi ve tamamlayıcı elemanlarda kullanılmıştır. Tavan, dolap, raflı göz, pencere kapakları ve kapılar gibi tamamlayıcı elemanlar temel işlevini yerine getirmek dışında; aynı zamanda birer bezeme unsuru olarak da değerlendirilmiştir. Geleneksel konut mimarisinde bezemelerin yoğun olarak kullanıldığı elemanlardan biri olan oda kapıları, bulundukları bölgenin iklim özellikleri dışında dini ve kültürel etkilerle şekillenmiştir. Özellikle iki duvarın köşesine konumlandırılan oda kapıları, görünüm itibarıyla karakteristik özellikler barındırmaktadır. Bu kapılarda oda eksenine açılan örneklerden farklı olarak kanadın üst kısmına estetik zorunluluktan dolayı yerleştirilen tepelikler dikkat çekmektedir. Makale çalışması kapsamında Birgi ve Bademli'deki geleneksel konutların oda kapıları; mazleme, yapım ve süsleme özellikleri bakımından ele alınmıştır. Ele alınan örneklerde yapım ve süslemede künde-kâr, geçme ve oyma teknikleri kullanılmıştır. Söz konusu özellikler dışında bu kapıların köşeye konumlandırılan ve oda eksenine doğrudan açılan örneklerin farkları vurgulanmış; bu yönüyle geleneksel konut mimarisinde oda kapılarının farklı özellikleri bu çalışmayla ortaya konulmuştur. Ayrıca Ödemiş İlçesi'ne bağlı Birgi ve Bademlide bu bölgeye ait yerel ahşap işçiliği, Geç Osmanlı Dönemine ait ev ve konaklarda gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahşap sanatı, oda kapıları, yapım ve süsleme

A Study on Room Doors in Traditional Residential Architecture in Birgi and Bademli

Abstract

Wood has been used as a construction material and in complementary architectural elements in traditional residential architecture. Beyond fulfilling their primary functions, complementary elements such as ceilings, cupboards, shelving units, window shutters, and doors have also been regarded as decorative components. Among the elements in traditional residential architecture where ornamentation is extensively employed, room doors have been shaped not only by the climatic characteristics of the region in which they are located but also by religious and cultural influences. In particular, room doors positioned at the corner of two walls exhibit distinctive characteristics in terms of appearance. Unlike examples opening directly on the

¹ Öğr. Gör. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van Meslek Yüksekokulu, Malzeme ve Malzeme İşleme Teknolojileri Bölümü, e-posta: aytaçakinay@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0223-8541

² Bu makale Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nda "Ödemiş'deki Geleneksel Sivil Mimari Örneklerinde Ahşap Kullanımı" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

room axis, these doors are notable for the pediments placed on the upper part of the door leaf due to aesthetic considerations. Within the scope of this article, the room doors of traditional houses in Birgi and Bademli were examined in terms of material, construction, and decorative features. In the examined examples, künde-kârî, interlocking, and carving techniques were employed in construction and ornamentation. In addition to these characteristics, the differences between doors positioned at the corner and those opening directly onto the room axis were emphasized. In this respect, the distinct features of room doors in traditional residential architecture have been revealed through this study. Furthermore, local woodworking craftsmanship specific to this region was demonstrated in Late Ottoman period houses and mansions in Birgi and Bademli, located in the Ödemiş district.

Key words: Wood art, room doors, construction and decoration

GİRİŞ

Asıl Ege bölümünde yer alan İzmir'in Ödemiş İlçesi, Akdeniz iklimine sahip ve denizden 123 m yükseklikte ovalık arazi üzerine kurulmuştur. Ova, kuzeyindeki Bozdağlar ve güneyindeki Aydınoğulları arasındaki Küçük Menderes Havzası'nda yer alır (Vardar, 2017; Tatar ve Esenbuğa, 2022). İlçede Akdeniz ikliminin hüküm sürmesi ve düşük rakım gibi faktörlerden dolayı bitki, ağaç türleri bakımından zengin bir çeşitliliğe sahiptir (Ünal ve Yücel, 2018).

Geçmişî antik dönemlere kadar dayanan ilçede, sırasıyla Lidyalılar, Roma, Doğu Roma, Aydınoğulları ve Osmanlılar hüküm sürmüştür (Karşlı vd., 2019; Top ve Özbek, 2019). İlçenin Türk-İslâm kültürü ve sanatıyla tanışması, Birgi merkezli Aydınoğulları Beyliği (1308-1426) eliyle gerçekleşmiştir (Yakut, 2019, s.120). Anadolu Selçuklu mimarisi ile Osmanlı mimarisi arasında köprü niteliği taşıyan Beylikler Devri sanatında Aydınoğulları önemli bir konuma sahiptir. Bu dönemde Birgi, Selçuk ve Tire'de inşa edilen yapılar Anadolu Selçuklu geleneğini devam ettiren nitelikte olmakla beraber Osmanlı dönemi mimarisinin zeminini de hazırlamıştır (Merçil, 1991).

Aydınoğulları Beyliği 1426 yılında Aydın Sancağı adı altında Osmanlı yönetimine katılmıştır. Ödemiş İlçesi Fatih Sultan Mehmet zamanında Birgi'ye bağlı “*Otamış*” olarak anılan bir köy konumundaydı (Kiel, 2001). 1684 yılından itibaren göçmen Türkmenlerin ilçe merkezine yerleşmesiyle hızlı bir nüfus artışı gerçekleşmiştir. Sürekli artan nüfusa bağlı olarak 19. yüzyılda Birgi'nin merkez olma özelliği Ödemiş'e geçmiştir (Yakut, 2019). İlçede Aydınoğulları ve Osmanlı Dönemine ait anıtsal özellikte birçok cami ve medrese günümüze ulaşmış durumdadır. Bölgede dini ve eğitim yapıları dışında Osmanlı Geç Dönem sivil mimarisine ait geleneksel konutlar da önemli örnekler arasındadır. Bölgenin iklim ve orman varlığına bağlı şekillenen bu konutlarda ahşap, hem yapı malzemesi hem de tamamlayıcı elemanlardaki kullanımıyla dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada Ödemiş İlçesi'ne bağlı Birgi ve Bademli'deki geleneksel sivil mimari örneklerinde 9 adet oda kapıları ele alınmıştır. Makale çalışmasına konu olan kapılar yapım ve süsleme özellikleri bakımından ele alınmakla beraber; duvar üzerindeki konumu, alınlık ve tepelik kullanımıyla bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Mimariye ait tamamlayıcı nitelikte olan kapıların en çok dikkat çeken bölümü olan kanatlar olmasına karşılık; tepelik, alınlık ve kemer gibi diğer unsurlarla beraber bir bütün halinde değerlendirilerek, kapıların sivil mimarideki önemi bu çalışmayla gösterilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada, incelenen geleneksel konutlara ait oda kapılarının tarihsel, mimari ve sanatsal bağlamı içerisinde ayrıntılı olarak ele alınmasına olanak sağlaması nedeniyle nitel araştırma yaklaşımından yararlanılmıştır. Nitel araştırmalarda araştırma konusu, kendi doğal bağlamı içerisinde bütüncül bir anlayışla ele alınmakta ve verilerin ayrıntılı biçimde betimlenmesine olanak sağlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021; Creswell ve Poth, 2018). Bu doğrultuda araştırma, Birgi ve Bademli'de bulunan geleneksel konutlara ait oda kapılarının mevcut fiziksel, mimari ve sanatsal özelliklerinin yerinde incelenmesi ve elde edilen verilerin betimlenmesi esasına dayalı olarak yürütülmüştür. Araştırmada “betimsel” yaklaşımın kullanılmasındaki temel amaç, incelenen kapıların ait oldukları mekân içerisindeki konumu, yapım özellikleri, malzeme, süsleme ve motif özelliklerinin mevcut durumlarıyla ortaya konulması ve bu özelliklerin tarihsel ve sanatsal bağlam içerisinde değerlendirilmesidir. Bu kapsamda nitel araştırma yaklaşımı, araştırmanın metodolojik çerçevesini; Kuban (1995) ve Beyazıt (2009) gibi mimarlık ve sanat tarihi kaynakları ise incelenen örneklerin tarihsel ve sanatsal özelliklerinin değerlendirilmesini destekleyen alan yazını oluşturmaktadır.

İnceleme sırasında kapıların oda içerisindeki konumları özellikle dikkate alınmıştır. 19. yüzyılın ortalarına kadar seki altı ve seki üstü şeklinde iki bölümlü odaların kapıları çoğunlukla iki duvarın köşesine gelecek şekilde konumlandırılmıştır. Daha geç örneklerde ise kapıların doğrudan oda eksenine açıldığı görülmektedir. Bu nedenle kapının oda içerisindeki konumu, kapının ait olduğu evin veya konağın tarihlendirilmesinde yardımcı olan mimariye ait bir eleman olarak değerlendirilmiştir.

İncelenen örneklerin büyük bir bölümünün ait olduğu yapılarla ilgili yazılı kayıt veya kitabe bulunmadığından, tarihlendirme konusunda birden fazla veri birlikte değerlendirilmiştir. Bu kapsamda günümüzde söz konusu konutları kullanan mülk sahiplerinden elde edilen sözlü bilgiler dikkate alınmıştır. Bu bilgiler tek başına belirleyici bir ölçüt olarak kabul edilmediğinden, söz konusu bilgilerin yanı sıra geleneksel konutlardaki oda düzeni, kapının oda içerisindeki konumu, alınlık-tepelik kullanımı, kullanılan yapım ve süsleme teknikleri gibi özellikler de tarihlendirmede kullanılmıştır. Böylece elde edilen bilgi ve bulgular doğrultusunda kapılar tarihlendirilmiştir.

Araştırmanın konu olan örnekler, Ödemiş ilçesinde incelenen 54 adet geleneksel konuta ait oda kapıları içerisinden seçilen ve Birgi ile Bademli'de yer alan 9 geleneksel konutun oda kapıları oluşturmaktadır. Bu örneklerin seçilmesinde kapıların geleneksel konut mimarisinin özelliklerini yansıtmaları, yapım ve süsleme bakımından nitelikli örnekler olmaları ve bölgenin özgün ahşap işçiliğine ilişkin veriler sunmaları etkili olmuştur. Veriler, öncelikle yerinde inceleme ve fotoğraflama yoluyla elde edilmiştir. Yerinde yapılan incelemelerde her bir kapı örneğinin; ölçüleri, yapımda kullanılan malzeme ve teknik, süsleme özellikleri doğrudan gözlem ve inceleme yoluyla tespit edilerek not edilmiştir. Söz konusu inceleme ve tespitlerden sonra, kapıların ait olduğu odanın genel düzeni, kapının duvar veya duvarlar üzerindeki konumu gibi ölçütler dikkate alınarak incelenmiş, çalışmaya konu olan örneklerin çizimleri uzman kişilerce yapılmıştır. Böylece bütün kapı örneklerinin aynı temel ölçütler üzerinden değerlendirilmesi sağlanmıştır.

Araştırmanın konusunu oluşturan Birgi ve Bademli'deki oda kapılarının, bölgedeki yerel ahşap işçiliğinin karakteristik özelliklerinin ortaya konulması ve geleneksel konut mimarisinde oda kapılarının sanatsal açıdan taşıdığı önemin belirlenmesi amaçlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Geleneksel Konut Mimarisinde Oda Kapıları

Kapı, etrafı kapalı mekâna veya alana geçişi sağlayan açıklığı ifade etmektedir (Çoruhlu, 2001). Kapılar, bulundukları bölgenin malzeme ve iklim özellikleri dışında; dini ve kültürel geleneklerle şekillenen, İslâm mimarisinde süslemenin yoğunlaştığı elemanların başında gelmektedir (Özköse ve vd., 2018; Doğan, 2023). Kapıya ait tek veya iki kanattan oluşan hareketli ahşap elemanlar ise, duvar ve bölmelerdeki açıklıkları kontrol etmek amacıyla yapılmışlardır. Aynı zamanda bu kanatlar dışarıdan gelebilecek her türlü tehlikeye karşı korunma ve mahremiyeti sağlayan mimariye ait elemanlardır (Arseven, 1983; Yıldırım, 2025).

Geleneksel konut mimarisinin erken tarihli örneklerinde oda kapıları, çoğunlukla iki duvarın kesiştiği köşeye gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Dikdörtgen şekilli bu kapıların yükseklikleri ortalama 2 m olacak şekilde yapılmıştır (Kuban, 1995, s.125). Bu kapıların köşelere konumlandırılan açıklıklarından dolayı kanadın üst kısmındaki uyumsuz köşeli kısım, iki farklı yöntemle ortadan kaldırılmıştır. Birinci yöntemde kanadın üst sınırından tavana kadar olan kısım alınlık şeklinde açılı pahlandırılarak uyumsuz görüntü ortadan kaldırılmıştır. İkinci yöntemde ise kanadın üst kısmı iç kavisli bir tepelikle estetik görünüm kazandırılarak çözümlenmiştir.

Geleneksel konut mimarisinde 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bazı unsurların kaldırıldığı, bazı unsurların ise eklendiği görülmektedir. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren iki bölümlü oda düzeninden büyük oranda vazgeçilmiştir. Gösterişli tavanların yerini, tavan göbekleriyle hareketlendirilen daha sade tavanlar almıştır. Duvarların üzerine çiçeklik veya niş gibi yeni unsurlar eklenmiştir. Ayrıca geleneksel konut mimarisinde 19. yüzyılın ortalarında görülen bir diğer önemli değişiklik ise çoğunlukla oda köşelerine konumlandırılan kapıların doğrudan oda eksenine açılmasıdır (Beyazıt, 2009). Bu bakımdan sivil mimaride oda eksenine yerleştirilen kapılar kasa, kanat, pervaz ve alınlık gibi unsurların köşeye konumlandırılan kapılarla benzer özellikte olduğu görülmektedir. Bu iki kapı türünün birbirinden ayrıldığı en önemli unsur ise tepeliktir.

Oda kapıları çakma, geçme ve künde-kârî teknikleri kullanılarak imal edilmiştir. Uygulamada diğer tekniklere göre daha kolay olan çakma tekniğinde, düzgün keresteler yan yana getirilerek çivilerle sabitlenmiştir. Geçme ve künde-kârî tekniğinde yapılan kapılar ise panolar halinde düzenlenmiştir. Bu panoların yüzeyleri yatay, dikey ve diyagonal geometrik şekillerin yerleştirilmesiyle geometrik kompozisyonlar oluşturulmuştur. Kapıların geometrik yüzeyleri boş bırakılmakla beraber kalem işi ve oyma tekniğinde, dönemin üslubuna uygun motif ve desenlerle daha gösterişli hale getirilmiştir (Soysal vd., 2016; Yıldırım ve vd., 2017).

Örnekler

Resim 1: Aytaç Akınay, “Batı Odası Kapısının Genel Görünümü”, 2022a.

Ait olduğu yapı	Çakırağa Konağı ikinci kat batı yönündeki oda kapısı
Tarihlendirme	19. yy ilk çeyreği
Kullanılan malzeme	Kestane
Süsleme ve yapım tekniği	Kündekâri, geçme ve oyma
Ölçüler	80X210 cm + 80 cm alınlık

Tanım

Çakırağa Konağı'nın ikinci kat batı yönündeki oda kapısı, güney ve doğu duvarlarının kesiştiği köşeye konumlandırılmıştır. Kapıya ait kanat, alınlık ve tepelik kısımları zeminden tavana kadar bir bütün halinde etkileyici görünümüyle dikkat çekmektedir. Dikdörtgen şekilli kapı kanadını dıştan ters “U” şeklindeki pervazlar üç yönden çevrelemektedir. Kanadın yapım ve süslenmesinde geçme, kündekâri, ve oyma teknikleri kullanılmıştır. Kanadın üst bölümünde iki adet dikdörtgen biçimli geçme pano yer almaktadır. Bu panoların yüzeylerine benzer özellikte boş kartuşlar oyulmuştur. Kartuşların dört köşesinde bulunan dilimli yaprak motifleri de oyma tekniğinde işlenmiştir.

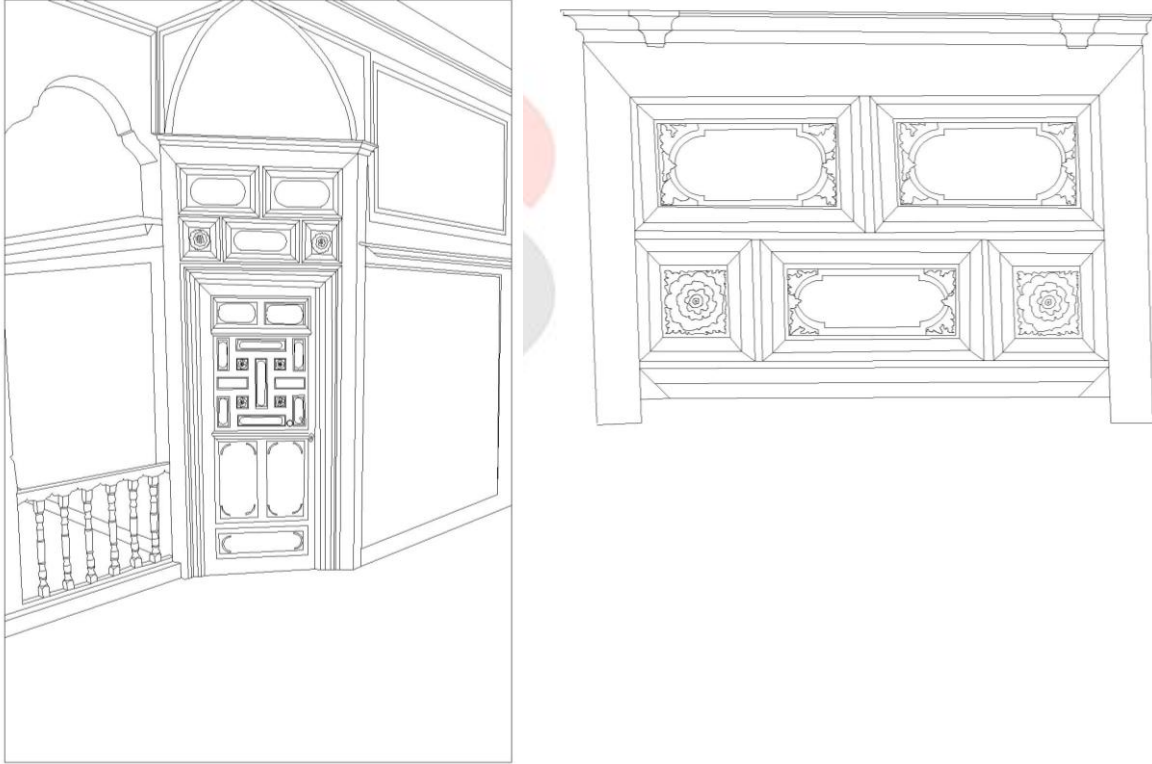
Kare ve dikdörtgen şekilli parçalardan oluşan ortadaki göbek kündekâri tekniğinde imal edilmiştir. Göbeğin merkezine dikey bir dikdörtgen pano yerleştirilmiştir. Bu panonun yüzeyinde de üstteki dikdörtgen panolardakine benzer kartuş ve yaprak motifleri oyulmuştur. Merkezdeki dikdörtgenin dışında bulunan dört adet küçük kare parçanın yüzeylerini oyma gülbezdekler süslemektedir. En dışta ise ortadaki panoyla benzer yatay ve dikey dikdörtgenler göbeği dıştan çevrelemektedir. Geometrik şekilli göbeği bir arada tutan seren ve dikmelerin yüzeylerinde ise herhangi bir bezeme ögesi bulunmamaktadır. Kanadın alt kısmındaki iki adet dikey dikdörtgen

pano ile en alttaki yatay panonun yüzeylerinde de benzer motiflerle süslenmiştir. Bu panoları ve kanadı dıştan çerçeve içine alan seren ve dikmeler sade bir görünüme sahiptir.

Kanadın üst kısmına yerleştirilen geçme tekniğindeki alınlık, iki adet kare ve üç adet dikdörtgen panodan oluşmaktadır. Dikdörtgen panoların yüzeyleri kanattaki panolarla uyum sağlayacak şekilde kartuş ve dilimli yapraklarla bezenmiştir. Kare panoların yüzeylerine iri gül motifleri oyulmuştur. Kanattaki seren ve dikmelerdeki sadelik alınlık bölümünde de devam ettirilmiştir.

Resim 2,3: Aytaç Akınay, “Göbek ve Alınlık Detay Görünümleri”, 2022b,c.

Çizim 1, 2: A. Akınay, B. Tekin, “Oda Kapısının Genel Perspektif ve Alınlık Detay Çizimleri”, 2022a,b.

Resim 4: Aytaç Akınay “Güney Odası Kapısının Genel Görünümü” 2022d.

Ait olduğu yapı	Çakırağa Konağı ikinci kat güney yönündeki oda kapısı
Tarihlendirme	19. yy ilk çeyreği
Kullanılan malzeme	Kestane
Süsleme ve yapım tekniği	Kündekâri, geçme ve oyma
Ölçüler	80X210 cm + 60 cm alınlık

Tanım

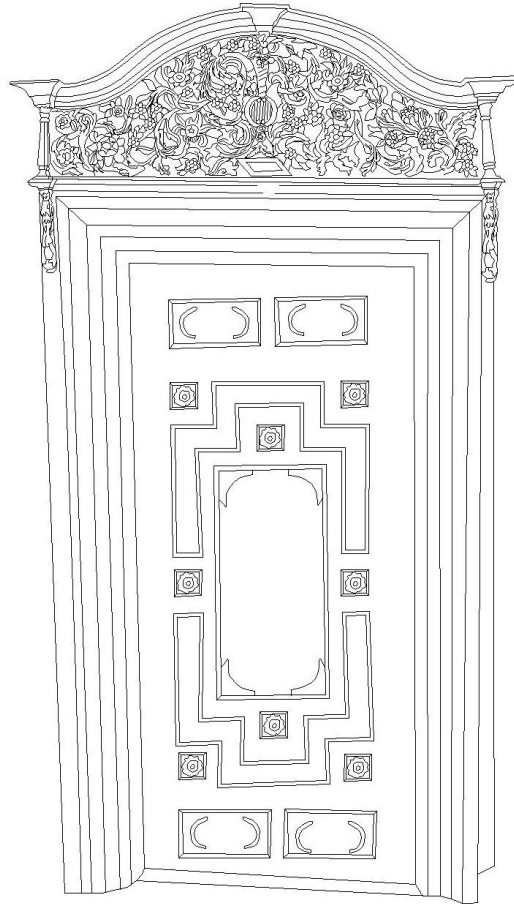
Çakırağa Konağı'nın ikinci kat güney yönündeki oda kapısı, batı odasındaki örnekteki gibi kanat, alınlık ve tepelik bölümlerinden oluşmaktadır. İki duvarın köşesine konumlandırılan kapının kanadı geçme ve kündekâri tekniğinde yapılmıştır. Kanadın ortasına dikey geçme bir dikdörtgen pano yerleştirilmiştir. Bu panonun yüzeyine boş bir kartuş motifi oyulmuştur. Kartuşun köşelerini dilimli yaprak motifleri süslemektedir. Panoyu dıştan çevreleyen kare ve dikdörtgen parçalar, kündekâri tekniğinde suyolu motifi şeklinde işlenmiştir. Sade tutulan dikdörtgen şekilli parçaların aksine kare panoların yüzeyine oyma tekniğinde gülbezekler işlenmiştir. Kanadın üst ve alt kısımlarındaki yatık dikdörtgenlerde de ortadaki panoya benzer kartuş motifi işlenmiştir. Kapı kanadını dıştan çerçeve içine alan seren ve dikmelerde herhangi biri süsleme ögesi bulunmamaktadır. Ters “U” şeklinde kanadı üç yönden çevreleyen pervazların yüzeyleri ise düz silmelerle hareketlendirilmiştir.

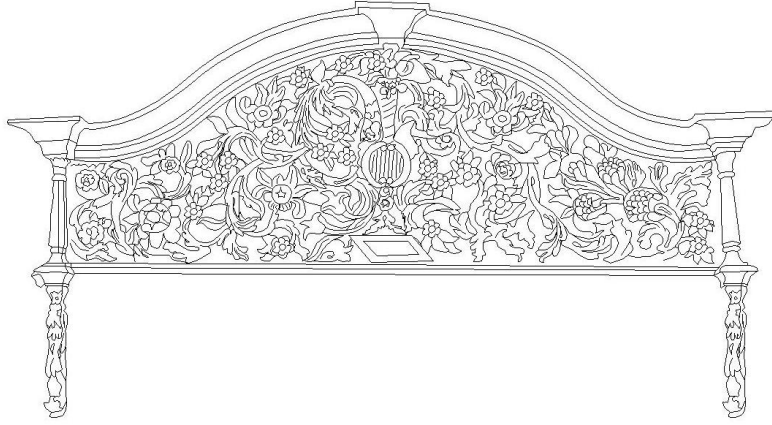
Kapı alınlığı, oyma tekniğindeki yoğun bezemeleriyle dikkat çekmektedir. Kavisli formuyla kemeri andıran alınlıkta, merkezde yer alan ibrik tasviri düzenlemeyi iki ayrı bölüme ayırmaktadır. İbriğin sol tarafında öne doğru eğilmiş halde bir palmiye ağacı tasviri oyulmuştur. Palmiye tasvirinin alt kısmında ise kıvrımlı dalların uçlarında yer alan iki adet rumi motifi dikkat çekici bir

unsur olarak kullanılmıştır. Rumi motiflerine ek olarak papatya, penç ve gül motifleri yüzeye dağınık bir düzen içerisinde yerleştirilmiştir. Çiçek bezemeleri arasındaki boşluklar, kıvrımlı dallar ve iri yaprak motifleriyle doldurularak yüzeyde bütüncül bir görünüm sağlanmıştır. Alınlığın sağ bölümünde de benzer biçimde çiçek motifleri, iç içe geçen kıvrımlı dallar ve volütlü yapraklarla zenginleştirilmiştir. Ayrıca kemer görünümündeki kavisin alt kısmının iki yanında, konik gövdeli ve sekizgen biçimli iki sütunceye yer verilmiştir.

Resim 5: Aytaç Akınay, “Alınlık Detay Görünümü” 2022e.

Çizim 3, 4: A. Akınay, B. Tekin, “Kapı Genel ve Alınlık Detay Çizimleri”, 2022c, d.

Resim 6: Aytaç Akınay, “Konağın Başoda Kapısının Genel Görünümü”, 2022f.

Ait olduğu yapı	Sandıköğlu Konağı başoda kapısı
Tarihlendirme	19. yy ilk çeyreği
Kullanılan malzeme	Kavak
Süsleme ve yapım tekniği	Kündekâri, geçme ve oyma
Ölçüler	80X210 cm + 60 cm alınlık

Tanım

Sandıkoğlu Konağı'nın başodasına ait kapı kanat, kemer, alınlık ve tepelik bölümlerinden oluşmaktadır. İki duvarın köşesine yerleştirilen kapının yapımında geçme ve künde-kârî teknikleri birlikte kullanılmıştır. Sade bir görünüme sahip olan kapının geometrik şekilli düzenlemeleri dikkat çekmektedir. Dıştan üç yönden pervazlarla çevrelenen kapı kanadı yuvarlak kemerli olacak şekilde yapılmıştır. Kanadın üst ve alt kısımlarındaki dikdörtgen sade panolar geçme tekniğindedir. Ortadaki geometrik kompozisyonlu göbek künde-kârî tekniğinde, kare ve dikdörtgen parçaların birleşiminden çarkı felek motifi oluşturulmuştur. Geometrik kompozisyonun merkezinde dikey bir dikdörtgen bulunmaktadır. Bu dikdörtgenin dört köşesine yerleştirilen küçük kare parçalar seren ve dikmelere kınışlı birleştirmelerle tutturulmuştur. Benzer bir şekilde birleştirilen göbeğin en dıştaki dikdörtgenler kompozisyonu tamamlamaktadır.

Kanadın üst kısmındaki geçme tekniğindeki alınlık, kare ve dikdörtgen panolardan oluşmaktadır. Alınlığın üst iki köşesine yerleştirilen karelerin yüzeyleri sade görünümlüdür. Dikdörtgen panoların yüzeylerine oyulan kartuş motifleri dışında bezeme öğesi bulunmamaktadır. Panoları bir arada tutan seren ve dikmeler ise düz silmelerle hareketlendirilmiştir.

Çizim 5: A. Akınay, B. Tekin, "Başoda Kapısının Çizimi" 2022e.

Resim 7: Aytaç Akınay, "Konağın Başoda Kapısının

Genel Görünümü”, 2022g.

Ait olduğu yapı	Kerimağa Konağı başoda kapısı
Tarihlendirme	19. yy ortaları
Kullanılan malzeme	-
Süsleme ve yapım tekniği	Geçme
Ölçüler	80X210 cm + 60 cm alınlık

Tanım

Kerimağa Konağı'nın güney yönündeki başoda kapısı geçme tekniğinde, kanat ve alınlık bölümlerinden ibarettir. Oda eksenine konumlandırılmış kapının kanadı dört adet dikdörtgen panonun seren ve dikmelere birleştirilmesiyle yapılmıştır. Kanat, üst kısmındaki yuvarlak kemer dışında sade bir görünüme sahiptir. Alınlık bölümü ise geçme tekniğindeki üçer adet kare ve dikdörtgen panodan oluşmaktadır. Alınlıktaki panoların yüzeyleri de kapı kanadında olduğu gibi bezemesiz ve sade bir görünüm sergilemektedir. Kapıyı üç yönde çevreleyen pervazlar, kanatla sınırlandırılmadan alınlığın üst sınırına kadar çıkarılarak, kanat ve alınlık bir bütün görünümü verilmiştir. Kapının yapımında kullanılan malzeme türü yüzeyindeki kahverengi yağlı boyadan dolayı tespit edilememiştir.

Resim 8: Aytaç Akınay, “Kuzey Odasının Genel Kapı Görüntüsü”, 2022ğ.

Ait olduğu yapı	Kerimağa Konağı kuzey yönündeki oda kapısı
Tarihlendirme	19. yy ortaları
Kullanılan malzeme	-
Süsleme ve yapım tekniği	Geçme
Ölçüler	80X210 cm + 60 cm alınlık

Tanım

Kerimağa Konağı'nın kuzey odasına ait kapı, yapım ve yerleştirilme düzeni bakımından başoda kapısı ile benzer özellikler taşımaktadır. Oda eksenine doğrudan açılan kapı, geçme tekniğinde geometrik şekilli panoların seren ve dikmelere kınışlı geçmelerle tutturulmasıyla yapılmıştır. Kapı kanadının üst kısmına yuvarlak bir kemer yerleştirilmiştir. Kanat, kare ve dikdörtgen panolardan oluşmakta ve ortasına çakılan biniden dolayı çift kanat görünümü verilmiştir. Yukarıdan aşağıya doğru daralan bininin, orta noktasına yakın alt kısmı kırık bir vaziyettedir. Kanadın sade panolarının yüzeyleri yukarı doğru açılı bir şekilde daraltılarak prizmatik bir görünüm verilmiştir. Alınlık bölümü, başoda kapısının alınlığının ters simetriği şeklinde ve benzer yapım tekniği olan geçme tekniğindedir. Ayrıca bu kapıda da pervazlar başoda kapısındakine benzer bir düzenle çakılarak kanat ve alınlık bir bütün görünümü verilmiştir.

Çizim 6, 7: A. Akınay, B. Tekin, “Kerimağa Konağı’nın Başoda ve Kuzey Odalarının Kapı Çizimleri”, 2022f, g.

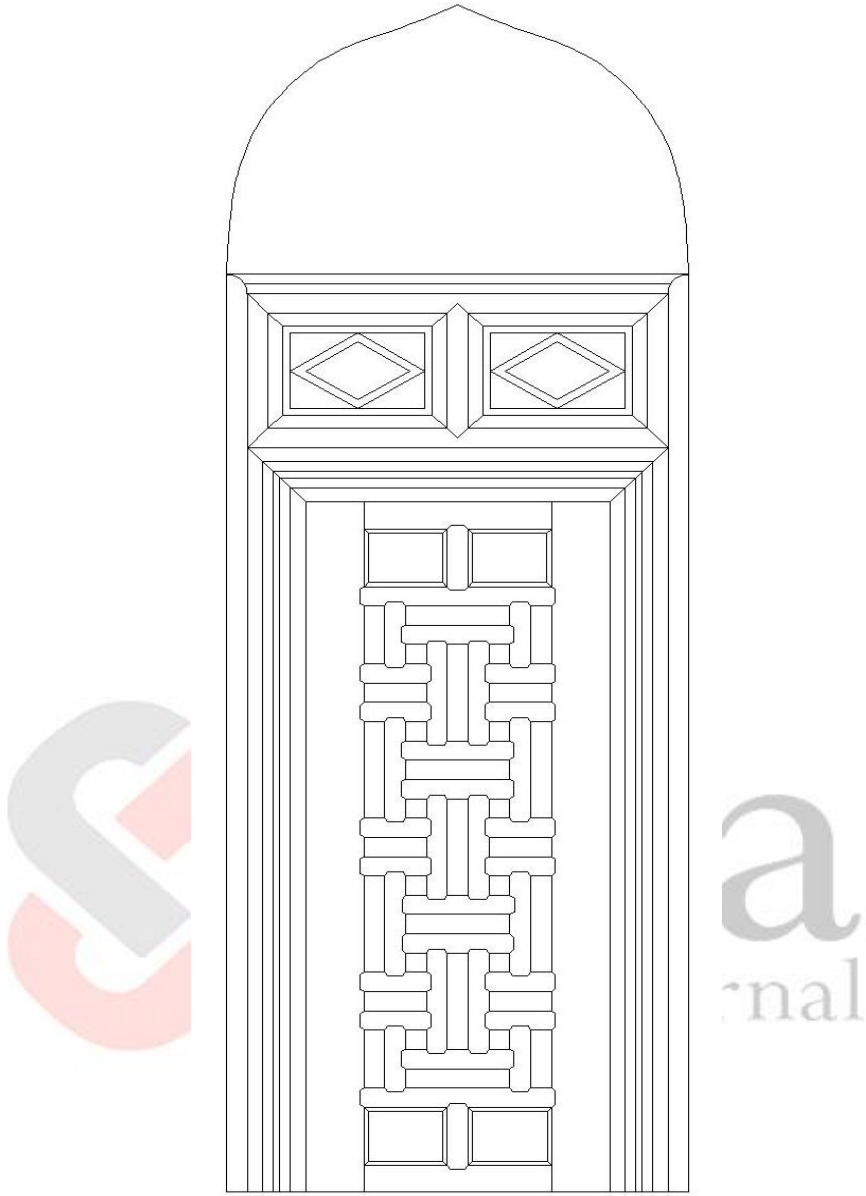

Resim 9: Aytaç Akınay, “Başoda Kapısı Genel Görünümü”, 2022h.

Ait olduğu yapı	Hessenler Konağı başoda kapısı
Tarihlendirme	19. yy sonları
Kullanılan malzeme	Kavak
Süsleme ve yapım tekniği	Geçme, kündekâri ve oyma
Ölçüler	80X210 cm + 30 cm alınlık

Tanım

Kavak ağacından yapılma başoda kapısı kanat, alınlık ve tepelik bölümlerinden oluşmaktadır. Kapı, geçme ve kündekâri teknikleri bir arada kullanılarak yapılmıştır. Kapı kanadını dıştan çevreleyen seren, dikme, üst ve alttaki dikdörtgen panolar geçme tekniğindedir. Kanadın asıl süsleme bölümü ise, kündekâri tekniğinde kare ve dikdörtgen parçaların bir araya getirilmesiyle sepet örgü motifi şeklinde yapılmıştır. Kanadı dıştan üç yönden çevreleyen düz silmeli pervazların yüzeyleri sade bir görünüme sahiptir. Kanadın üst kısmındaki alınlık, iki adet geçme yatık dikdörtgen panodan ibarettir. Alınlığın üst kısmına yerleştirilen geniş pervaz, taç şeklinde ve hafif dışa doğru taşkın olacak şekilde yapılmıştır.

Çizim 8: A. Akınay, B. Tekin “Hessenler Konağı Başoda Kapısı Çizimi”, 2022ğ.

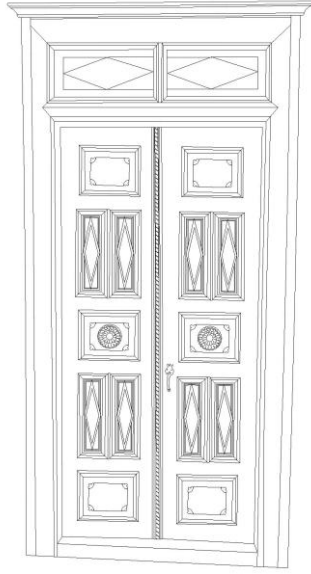

Resim 10: Aytaç Akınay, “Başoda Kapısı Genel Görünümü”, 20221.

Ait olduğu yapı	Kaleiçi Sokak No.: 53'teki Ev başoda kapısı
Tarihlendirme	19. yy sonları
Kullanılan malzeme	-
Süsleme ve yapım tekniği	Geçme ve oyma
Ölçüler	100X210 cm + 40 cm alınlık

Tanım

Kaleiçi sokaktaki evin başoda kapısı oda eksenine doğrudan açılacak konumda, çift kanat ve alınlık bölümlerinden oluşmaktadır. Geçme tekniğindeki kapı, kare ve dikdörtgen panoların kinişli geçmelerle tutturulmasıyla yapılmıştır. Bu panoların yüzeylerindeki geometrik ve bitkisel bezemeler ise oyma tekniğindedir. Simetrik özellikteki kanatların üst ve alt kısmındaki kareye yakın dikdörtgenlerin yüzeylerini kartuşlar süslemektedir. Dikey dikdörtgen panoların yüzeyleri eşkenar kare deseni dışında sade görünümlüdür. Kanatların ortasındaki kare panoların yüzeylerini gülbezek ve kartuş motifleri süslemektedir. Kapı binisinin yüzeyindeki yivli oymalar dışında farklı bir bezeme ögesi bulunmamaktadır. Üst kısımdaki alınlığın iki adet yatay dikdörtgen panonun yüzeylerine eşkenar kareler oyulmuştur. Kapıyı üç yönden çevreleyen pervazlar, Kerimağa Konağı'ndakine benzer bir düzenlemeyle alınlığın üst sınırından geçerek kanat ve alınlık bütünlüğü sağlanmıştır. Ayrıca kapının bütün yüzeyi beyaz yağlı boyayla kapatıldığından dolayı malzeme türü tespit edilememiştir.

Çizim 9: A. Akınay, B. Tekin, “Başoda Kapısının Çizimi” 2022h.

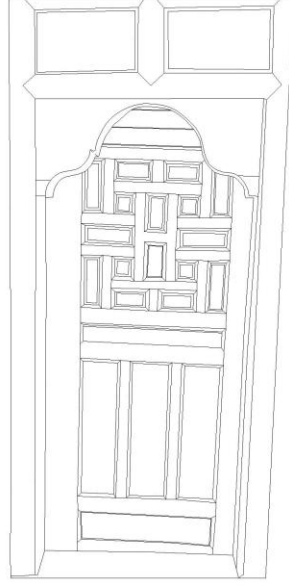

Resim 11: Aytaç Akınay, “Oda Kapısının Genel Görünümü”, 2022i.

Ait olduğu yapı	Şükriye Gülcü Evi güney doğu oda kapısı
Tarihlendirme	19. yy sonları
Kullanılan malzeme	-
Süsleme ve yapım tekniği	Geçme ve künde-kârî
Ölçüler	80X210 cm + 20 cm alınlık

Tanım

Şükriye Gülcü evinin oda kapısı kanat, kemer ve alınlık bölümlerinden ibaret; geçme ve künde-kâri teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Kapı kanadının geçme tekniğindeki dikdörtgen şekilli panolarının yüzeyleri sade tutulmuştur. Kanadın orta bölümünden üst kısmına kadar uzanan künde-kâri göbek, kare ve dikdörtgen şekilli parçaların bir araya getirilmesiyle çarkıfelek motifi şeklinde bir düzenleme sergilemektedir. Göbeğin üst kısmı ise yuvarlak bir kemer sonlandırılmıştır. Geçme tekniğindeki alınlığın iki adet dikdörtgen panonun yüzeyleri de diğer panolar gibi süslemesiz olacak şekilde yapılmıştır.

Çizim 10: A. Akınay, B. Tekin, “Oda Kapısının Genel Çizimi”, 2022i.

Resim 12: Aytaç Akınay, “Başoda Kapısı Genel Görünümü”, 2022j.

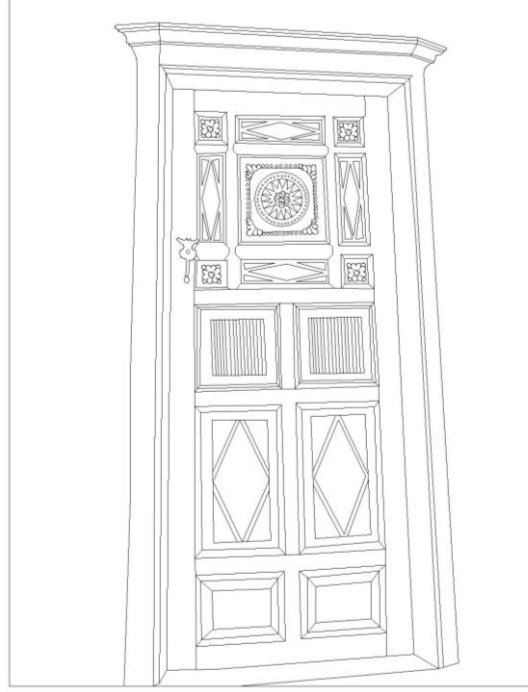
Ait olduğu yapı	Hacamatlar Evi başoda kapısı
Tarihlendirme	19. yy ortaları
Kullanılan malzeme	Kavak
Süsleme ve yapım tekniği	Geçme ve oyma
Ölçüler	90X210 cm

Tanım

Hacamatlar evinin kapısı, kanat ve tepelik bölümlerinden ibaret iki duvarın köşesine gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Kapının üst kısmından tavana kadar bir tepelik uzanmaktadır. Geçme tekniğindeki kanadın süslemeleri üst kısımda yoğunlaşmıştır. Bu bölümde yer alan göbeğin merkezindeki geniş kare pano yüzeyine oyma tekniğiyle bir madalyon işlenmiştir. Madalyonun ortasında on altı köşeli yıldız motifi yer almakta, bu motif dıştan dairesel formlardan oluşan bir bordürle çevrelenmektedir. Kare panonun dış çerçevesinde de benzer şekilde dairelerden meydana gelen bir bordür bulunmaktadır. Ayrıca bordürün köşelerine dilimli yaprak motifleri yerleştirilerek kompozisyon zenginleştirilmiştir. Madalyonlu panonun çevresi ise serenlere bağlanan kare ve dikdörtgen panolara ayrılmıştır. Dikdörtgen panoların yüzeylerindeki kare şekilli oymalar dışında süsleme ögesi bulunmamaktadır. Köşelerdeki kare parçaların yüzeylerini papatya motifleri süslemektedir. Kanadın ortasında bulunan iki adet kare panonun yüzeyine düz silmeler oyulmuştur. Kare panoların altında bulunan dikdörtgenlerde eşkenar kareler oyulmuştur.

Resim 13: Aytaç Akınay, “Kanat Üst Göbek Detay Görünümü”, 2022k.

Çizim 11: A. Akınay, B. Tekin, “Başoda Kapısının Genel Çizimi”, 2022i.

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Ödemiş İlçesi'ne bağlı Birgi ve Bademli'de yer alan geleneksel sivil mimari örneklerindeki oda kapıları; yapım tekniği, süsleme anlayışı ve oda duvarları üzerindeki konumları bakımından ele alınmıştır. İncelenen örnekler, kapıların yalnızca mekânlar arası geçişi sağlayan elemanlar olmadığını aynı zamanda dönemin estetik anlayışını, malzeme kullanımını ve ustalık geleneğini yansıtan mimariye ait tamamlayıcı unsurlar olduğunu göstermektedir. Araştırma kapsamında değerlendirilen örneklerde tespit edilebilen malzeme türünde kestane ve kavak ağacının tercih edildiği görülmektedir. Bölgedeki geleneksel konutların kapılarında kestane ve kavak türlerinin tercih edilmesinin başlıca nedenleri; bu malzemelerin kolay temin edilebilir olması ve kapı gibi hareketli yapı elemanlarında dayanıklılık ile uzun ömürlülüğün öncelikli özellikler arasında bulunmasıdır. İncelenen bazı örneklerde ise yüzeylerin yağlı boya ile kapatılmış olması malzeme türünün tespitini güçleştirmiştir.

Kapıların yapım teknikleri incelendiğinde geçme tekniğinin tüm örneklerde yaygın olarak kullanıldığı buna karşılık künde-kârî ve oyma tekniklerinin daha çok gösterişli mekânlarda, özellikle başoda kapılarında tercih edildiği anlaşılmaktadır. Çakırağa Konağı, Hessenler Konağı, Sandıkoğlu Konağı ve Şükriye Gülcü Evi örnekleri, hakiki künde-kârî tekniğindeki geometrik kompozisyonlar, kapılarda estetik görünümü arttırdığını göstermektedir. Özellikle Çakırağa Konağı'nın güney odasına ait kapı alınlığında görülen yoğun oyma bezeme programı, konak sahibinin ekonomik gücü ve sosyal statüsünün yanında; bölgedeki ustaların ahşap işçiliğinde ulaştığı seviyeyi yansıtan bir unsur olarak değerlendirilebilir. Kapıların oda üzerindeki konumları erken tarihli örneklerde çoğunlukla iki duvarın birleştiği köşelere yerleştirilmişken 19. yüzyıl ortalarından itibaren oda eksenine açılan kapıların yaygınlaştığı anlaşılmaktadır (Beyazıt, 2009). Bu durum 19. yüzyılın ortalarından itibaren geleneksel konut mimarisinde iç mekân organizasyonu ve oda düzenindeki değişimle ilişkili olduğunu göstermektedir. Ancak Hessenler Konağı ve Hacamatlar Evinin köşeye konumlandırılan kapılarından, söz konusu kapıların uzun bir zaman diliminde sürekli tercih edildiğini de göstermektedir. Köşeye yerleştirilen kapılarda ortaya çıkan

uyumsuz üst boşluğun alınlık ve tepelik düzenlemeleriyle çözümlenmesi, dönemin mimari estetik anlayışını yansıtan önemli bir uygulama olarak dikkat çekmektedir. Özellikle tepelik kullanımının köşeye konumlandırılan kapılarda karakteristik ve estetik bir unsur olarak tamamlayıcı özelliğini göstermektedir.

İncelenen örneklerin süslenmesinde geometrik kompozisyonların ön planda olduğu görülmekle beraber; kartuş, gülbezek, papatya gibi bitkisel motifler bezeme programını zenginleştirmektedir. Çakırağa Konağı'nın Güney odasının kapı alınlığındaki bitkisel motiflerle beraber ibrik ve palmye tasviri gibi unsurlar ise dönemin Barok anlayışını yansıtmaktadır.

Çalışma kapsamında 18. yüzyıla tarihlendirilen Manisa Kula Beyler Evinin oda kapıları, incelenen örneklerle yapım ve süsleme özellikleri açısından karşılaştırılmıştır (Bozer, 1988). Beyler Evinin köşeye konumlandırılan iki ve oda eksenine doğrudan açılan bir kapı karşılaştırılmıştır. Söz konusu oda kapılarının, makale çalışmasına konu olan örneklerle benzer yapım ve süsleme özelliklerini barındırmaktadır. Yapımda geçme ve künde-kâri tekniklerinin kullanıldığı kapılarda, süslenmesinde bitkisel ve geometrik motifler kullanılmıştır. Bezemede kullanılan motif ve desenlerdeki farklılıklar ise yerel üslup özelliklerinden kaynaklandığı görülmektedir. Kapıların oda üzerindeki konumlarında da benzer yöntemler kullanılarak yerleştirilmiştir. Ayrıca köşeye konumlandırılan kapılarda; kanat, alınlık ve tepelik düzeni de bezer özelliktedir.

Resim 14, 15: İpek Gölükcü, “Beyler Evinin Oda Kapılarının Genel Görünümleri”, 2020.

Sonuç olarak Birgi ve Bademli’de incelenen 9 adet oda kapısı; yapım, süsleme ve duvar üzerindeki konumu bakımından bölgedeki geleneksel konut mimarisindeki kapı özelliklerini yansıtmaktadır. Bu çalışmada incelenen örnekler, ait oldukları yapı içinde yapım ve süsleme özellikleri bakımından dönemin ahşap sanatının genel özelliklerini yansıtmakla beraber; bölgenin sivil mimarisinde birer belge olma özelliğindedir. Bu bakımdan söz konusu örneklerin korunması, belgelenmesi ve akademik araştırmalara daha fazla konu olması gerektiğini göstermektedir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışmada etik kurul izni gerekmemektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir-A.A.; Tasarım- A.A.-B.T.; Denetleme-A.A.; Kaynaklar-A.A.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi-A.A.; Analiz ve/veya Yorum-A.A.; Literatür Taraması-A.A.; Yazıyı Yazan-A.A.; Eleştirel İnceleme-A.A.; Diğer-A.A.

Çıkar Çatışması: “Yazarların çıkar çatışması bulunmamaktadır.”

Finansal Destek: “Bu araştırma herhangi bir finansman desteği almamıştır.”

Yapay Zekâ Kullanımı Beyanı: Bu çalışmada yapay zeka yazım ve dil düzenlemesi amacıyla üretken yapay zekadan (ChatGPT) sınırlı yararlanılmıştır. Araştırmanın bilimsel içeriği, analiz ve yorumlar tamamen yazara aittir.

Lisans Bilgisi: Bu eser, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY 4.0) ile lisanslanmıştır.

Ethics Committee Approval: This study does not require ethical committee approval.

Peer Review: External, independent.

Author Contributions: Concept-A.A.; Design-A.A.-B.T.; Supervision-A.A.; Resources-A.A.; Data Collection and/or Processing-A.A.; Analysis and/or Interpretation-A.A.; Literature Review-A.A.; Author-A.A.; Critical Review-A.A.; Other-A.A.

Conflict of Interest: “The authors declare no conflict of interest.”

Financial Support: “This research received no specific grant from any funding agency.”

Artificial Intelligence Use Statement: This study made limited use of generative artificial intelligence (ChatGPT) for writing and language editing purposes. The scientific content, analysis, and interpretations of the research are entirely the author's own.

License Information: This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0).

KAYNAKÇA

- Arseven, C. E. (1983). Kapı maddesi. *Sanat Ansiklopedisi* içinde, 2, 947-948.
- Beyazıt, M. (2009). Yok olan kültür varlıklarımızdan Denizli'deki Kurşunluoğlu Konağı. *Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi*, 73(268), 681-694.
- Bozer, R. (1988). *Kula evleri*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches*. SAGE Publications.
- Çoruhlu, Y. (2001). Kapı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde, 24, 341-342.
- Doğan, B. (2023). Mecazi bir ifade biçimi olarak Topkapı Sarayı kapıları. *Milli Saraylar Sanat Tarih Mimarlık Dergisi*, 24, 88-103.
- Gölkücü, İ. (2020). *Tarihi kula evleri*. Gazi Kitapevi.
- Karlı, C., Kaymaz, Y., Candemir, A. & Günay G. N. (2016). Kültür turizminde yerel değerler: Ödemiş İlçesi ve Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi örneği. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 17, 87-111.
- Kiel M. (2001). *Birgi tarihi, tarihi coğrafyası ve Türk dönemi anıtları (s. 1-173)* içinde. R. H. Ünal (Ed.). T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kuban D. (1995). *Türk 'hayat'lı evi*. Mısırlı Matbaacılık.
- Merçil, E. (1991). Anadolu Beylikleri. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde, 3, 138-139.
- Özköse A., Yıldırım M. N., Uslu E., Çetin E. (2018). Ekolojik değerlerin sürdürülebilmesinde kırsal değerlerin korunmasının önemi ve Karabük-Ovacık Avlağıkaya Köyü örneğinde bir

“eko-müze” deneme projesi. *Dicle Üniversitesi I. Uluslararası Mimarlık Sempozyumu*, Diyarbakır.

Soysal, M., Çağatay, K. & Kesit, H. İ. (2016). Geleneksel Antakya konutlarında ahşap kullanımı. *Selçuk-Teknik Dergisi*, 2, 1114-1135.

Tatar, Y. E. & Esenbuğa, N. (2022). İzmir İli Ödemiş İlçesi sığırcılık işletmelerinin sürü yönetim tekniklerinin incelenmesi. *Palandöken Journal Of Animal Science Technology And Economics*, 1, 16-24.

Top, M. & Özbek G. (2019). Osmanlı Batılılaşma Dönemine Ait Ödemiş'te bulunan duvar resimli iki cami. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 46, 227-260.

Ünal, Ç. & Yücel, B. (2018). Kırsal turizmin geliştirilmesi ve yönetilmesinde yerel halkın algı ve tutumları. Ödemiş/Birgi örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23, 113-130.

Vardar, S. (2017). Ödemiş Ovasında Beytitepe Höyüğünde paleocoğrafya-jeoarkeoloji araştırmaları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 26(2), 127-149.

Yakut, A. B. (2019). Terk edilmekte olan kırsal mimari miras: Ödemiş-Karadoğan Köyü. *Sanat Tarihi Dergisi*, 28(1), 119-137.

Yıldırım M. N., Karaman A., Ertürk İ. E., Ertekin S. (2017). Safranbolu evleri iç mekan biçimlenişinin ergonomi bilimi açısından değerlendirilmesi. *II. International Academic Research Congress*, Antalya.

Yıldırım, M. (2025). *Güneydoğu Anadolu bölgesi mimari yapılarında ahşap kapı ve pencere kanatları*. [Doktora tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Yıldırım A., Şimşek H. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Görsel Kaynakça

Akınay, A. (2022a). Çakırağa Konağı İkinci Kat Batı Yönündeki Odanın Genel Görünümü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.

Akınay, A. & Tekin, B. (2022a,b). Çakırağa Konağı İkinci Kat Batı Odasının Genel Kapı Çizimi [Çizim]. Kişisel Arşiv.

Akınay, A. (2022d). Çakırağa Konağı İkinci Kat Güney Yönündeki Oda Kapısının Genel Görünümü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.

Akınay, A. (2022e). Çakırağa Konağı İkinci Kat Güney Yönündeki Oda Kapısının Alınlık Detay Görünümü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.

Akınay, A. & Tekin, B. (2022c). Çakırağa Konağı İkinci Kat Güney Odasının Genel Kapı Çizimi [Çizim]. Kişisel Arşiv.

Akınay, A. & Tekin, B. (2022d). Çakırağa Konağı İkinci Kat Güney Odasının Kapı Alınlığı Detay Çizimi [Çizim]. Kişisel Arşiv.

Akınay, A. (2022f). Sandıkoğlu Konağı Başoda Kapısının Genel Görünümü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.

Akınay, A. & Tekin B. (2022e). Sandıkoğlu Konağı'nın Başoda Kapısının Genel Çizimi [Çizim]. Kişisel Arşiv.

Akınay, A. (2022g). Kerimağa Konağı'nın Başoda Kapısının Görünümü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.

Akınay, A. (2022f). Kerimağa Konağı Başoda Kapısının Çizimi [Çizim]. Kişisel Arşiv.

- Akınay, A. (2022ğ). Kerimağa Konağı Batı Yönündeki Odanın Kapı Görüntüsü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.
- Akınay, A. (2022g). Kerimağa Konağı Kuzey Yönündeki Kapının Çizimi [Çizim]. Kişisel Arşiv.
- Akınay, A. (2022h). Hessenler Konağı Başoda Kapısının Genel Görünümü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.
- Akınay, A. & Tekin B. (2022ğ). Hessenler Konağı'nın Başoda Kapısının Genel Çizimi [Çizim]. Kişisel Arşiv.
- Akınay, A. (2022ı). Kaleiçi Sokaktaki Evin Başoda Kapısının Genel Görünümü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.
- Akınay, A. & Tekin B. (2022h). Kaleiçi Sokaktaki Evin Başoda Kapısının Genel Çizimi [Çizim]. Kişisel Arşiv.
- Akınay, A. (2022i). Şükriye Gülcü Evinin Oda Kapısının Genel Görünümü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.
- Akınay, A. & Tekin B. (2022ı). Şükriye Gülcü Evinin Oda Kapısının Genel Çizimi [Çizim]. Kişisel Arşiv.
- Akınay, A. (2022aj). Hacmatlar Evinin Başoda Kapısının Genel Görünümü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.
- Akınay, A. & Tekin B. (2022i). Hacmatlar Evinin Başoda Kapısının Genel Çizimi [Çizim]. Kişisel Arşiv.
- Akınay, A. & Tekin B. (2022k). Hacmatlar Evinin Başoda Kapısının Göbek Detay Görünümü [Fotoğraf]. Kişisel Arşiv.

EXTENDED ABSTRACT

Aim: This study examines the interior doors in traditional civil architecture examples from Birgi and Bademli in the Ödemiş district. While the doors discussed in this article are analyzed in terms of their construction and ornamentation features, their position on the wall, and the use of pediments and finials are also considered holistically. Although the door leaves are the most striking part of these complementary architectural elements, the study aims to demonstrate the importance of doors in civil architecture by evaluating them as a whole, together with other elements such as pediments, pediments, and arches.

Method: This article focuses on the study of interior doors in traditional residential architecture, using qualitative research techniques based on examples from Birgi and Bademli in Ödemiş. Research and examinations of the houses and mansions to which the interior doors belong were conducted with the necessary permissions. Following the research and examinations, the examples to be included in the article were photographed and drawn.

The selected door examples were classified based on their position within the room, whether they open onto the corners of two walls or directly onto the room axis. In addition to their position within the room, the type of material, construction, and ornamentation techniques were determined through on-site examinations. Different methods were used to date the examples. A large portion of the examples examined lack written records or inscriptions related to the structures they belong to. Information provided by current property owners was considered in the dating process. Beyond this information, the room layout in traditional residential architecture, the position of the door within that layout, and the general ornamentation styles of the wooden elements were taken into account to arrive at a conclusion.

As a result of the research conducted within the scope of this study, the leaf and pediment sections of the examined examples were determined; The materials, construction, and ornamentation techniques of interior doors have been examined in detail. This study demonstrates the materials, construction, ornamentation, and placement of interior doors in traditional residential architecture, as seen in examples from Birgi and Bademli. The article aims to showcase local woodworking in the region and highlight the importance of interior doors in traditional residential architecture by examining them from multiple perspectives.

Findings: This study examines the interior doors of traditional civil architecture examples in Birgi and Bademli, located in the Ödemiş district, considering their construction technique, decorative style, and location within the space. The examined examples demonstrate that doors are not only elements providing passage between spaces but also complementary architectural elements reflecting the aesthetic understanding, material usage, and craftsmanship tradition of the period. In the examples evaluated within the scope of the research, chestnut and poplar wood were identified as the preferred materials. The main reasons for the use of chestnut and poplar wood in traditional civil architecture in the region include their easy availability in the district and the importance of longevity and durability in movable elements such as doors. In some of the examined examples, the presence of oil paint on the surfaces made it difficult to determine the material type.

An examination of the door construction techniques reveals that the interlocking technique was widely used in all examples, while the künde-kârî and carving techniques were preferred more in opulent spaces, especially in the doors of the main rooms. Examples such as the Çakırağa Mansion, Hessenler Mansion, Sandıkoğlu Mansion, and Şükriye Gülcü House demonstrate that the geometric compositions in the genuine künde-kârî technique enhanced the aesthetic appearance of the doors. The extensive carving ornamentation program seen on the pediment of the south room door in the Çakırağa Mansion, in particular, can be considered an element reflecting the economic power and social status of the mansion's owner, as well as the level of woodworking achieved by the craftsmen in the region at that time. While the positions of the doors in relation to the room were mostly placed at the corners where two walls meet in early examples, it is understood that doors opening onto the room axis became common from the mid-19th century onwards. This situation indicates a change in the interior organization and room arrangement in traditional residential architecture from the mid-19th century.

While geometric compositions are prominent in the ornamentation of the examined examples, plant motifs such as cartouches, rosettes, and daisies enrich the decorative program. The plant motifs on the lintel of the south room of the Çakırağa Mansion, along with elements such as the depiction of a jug and a tree, reflect the Baroque style of the period.

Conclusion and Discussion: The interior doors examined in Birgi and Bademli hold an important place among the complementary elements in traditional residential architecture. The examples examined in this study reflect the general characteristics of the wood art of the period in terms of their construction and ornamentation features within the structures to which they belong; they also serve as documents of the region's civil architecture. In this respect, it shows that these examples should be preserved, documented, and become the subject of more academic research.